

CPB Memorandum



Sector : Internationale Economie
Afdeling/Project :
Samensteller(s) : Wim Suyker en Gerard van Welzenis
Nummer : 173
Datum : 20 december 2006

De aanbodzijde van de Verenigde Staten en het eurogebied, 2008-2011

Schattingen van de potentiële groei van de Verenigde Staten en het eurogebied spelen een belangrijke rol in het beeld van de wereldeconomie dat ten grondslag ligt aan de Economische Verkenning 2008-2011 (CPB, 2006a). Dit memorandum verschaft informatie over deze schattingen.

1 De aanbodzijde van de Verenigde Staten en het eurogebied

De Amerikaanse potentiële economische groei blijft in de komende jaren naar verwachting hoger dan in het eurogebied.¹ Voor de Verenigde Staten wordt de potentiële economische groei geraamd op 2,9% per jaar in 2008-2011, en voor het eurogebied op 1,8% (tabel 1.1). Eén oorzaak van de hogere economische groei in de Verenigde Staten is de sterkere toename van het arbeidsaanbod als gevolg van een forsere toename van de arbeidsgeschikte bevolking (personen van 15 tot en met 65 jaar). De andere oorzaak is de wat sterkere stijging van de trendmatige arbeidsproductiviteit. Deze schattingen sporen met die van internationale instellingen, met name die van de OESO (2006a en 2006b).²

Tabel 1.1 Potentiële economische groei, Verenigde Staten en eurogebied

| | Verenigde Staten | | Eurogebied | |
|--|----------------------------------|-----------|------------|-----------|
| | 2003-2007 | 2008-2011 | 2003-2007 | 2008-2011 |
| | procenten/procentpunten per jaar | | | |
| Potentiële BBP-volume groei | 2,9 | 2,9 | 1,9 | 1,8 |
| Potentiële arbeidsproductiviteit (per werknemer) | 2,2 | 1,9 | 1,2 | 1,6 |
| Potentiële werkgelegenheidsgroei | 0,7 | 1,0 | 0,8 | 0,2 |
| Waarvan effecten van ^a : | | | | |
| Participatiegraad | - 0,5 | - 0,1 | 0,4 | 0,2 |
| Arbeidsgeschikte beroepsbevolking | 1,2 | 1,1 | 0,3 | 0,1 |
| Evenwichtswerkloosheid (NAIRU) | 0,0 | 0,0 | 0,1 | 0,0 |

^a Door afronding tellen cijfers mogelijk niet op tot totaal.

Voor het eurogebied is de trendmatige arbeidsproductiviteitsstijging in 2008-2011 hoger dan in de voorgaande periode. Dit komt vrijwel uitsluitend door een toename van de kapitaalintensiteit, veroorzaakt door de verbeterde winstgevendheid en de relatief lage kapitaalkosten. De multifactorproductiviteit (de technologische vooruitgang) neemt globaal in een onveranderd tempo toe en blijft daarmee lager dan in de Verenigde Staten (tabel 1.2).

Ondanks de versnelling in de arbeidsproductiviteitsstijging is de geschatte potentiële groei in het eurogebied in 2008-2011 marginaal lager dan in de voorgaande periode 2003-2007. Dit komt door de afzwakking van de opwaartse trend in de participatiegraad, de geringere toename van de arbeidsgeschikte beroepsbevolking als gevolg van vergrijzing en doordat de evenwichtswerkloosheid niet verder daalt.

In de Verenigde Staten is de geschatte potentiële groei in 2008-2011 gelijk aan de voorgaande periode 2003-2007. Maar daar wordt enige afzwakking van de productiviteitsgroei

¹ Het concept potentiële groei wordt onder andere in detail uit de doeken gedaan in Don (2001), CPB (2006b), Giorno e.a. (1995) en Befy e.a. (2006).

² Voor eerdere CPB schattingen zie Van Welzenis en Den Ouden (2002) en Suyker (2002).

gecompenseerd door enige versnelling in de potentiële werkgelegenheids groei. Dit laatste is het gevolg van het verwachte einde aan de scherpe daling van de participatiegraad.³

De arbeidsproductiviteitsstijging loopt sinds midden jaren negentig uiteen tussen de Verenigde Staten en het eurogebied (figuur 1.1). Toen versnelde de productiviteitsstijging in de Verenigde Staten, terwijl deze in het eurogebied onveranderd bleef. Dit kwam door verschillende ontwikkelingen in zowel de kapitaalintensiteit als in de multifactorproductiviteit. Meer gereguleerde productmarkten hebben vermoedelijk de toepassing van nieuwe ICT-mogelijkheden vertraagd in Europa, met negatieve consequenties voor de arbeidsproductiviteitsstijging (Conway e.a., 2006). Investerings in ICT droegen in Europa in veel mindere mate bij aan de potentiële groei dan in de Verenigde Staten (OESO, 2006c). Vooral voor de dienstensector

Tabel 1.2 Decompositie trendmatige arbeidsproductiviteit, 2000-2005

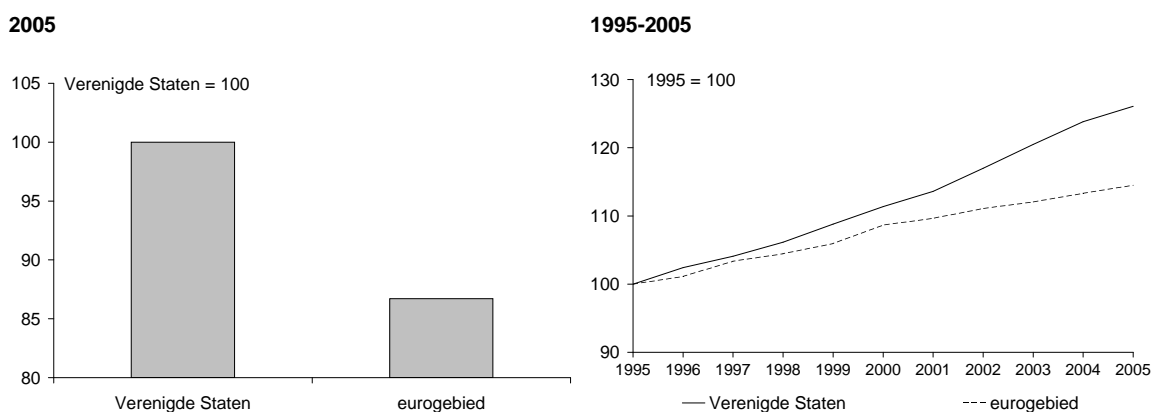
| | Verenigde Staten ^a | Eurogebied |
|-------------------------------------|-------------------------------|------------|
| Trend arbeidsproductiviteit | 2,1 | 1,1 |
| Waarvan bijdrage van ^b : | | |
| Trend gewerkte uren per werknemer | - 0,2 | - 0,2 |
| Kapitaalintensiteit | 1,1 | 0,7 |
| Trend multifactorproductiviteit | 1,1 | 0,6 |

^a De neerwaartse herziening van de Amerikaanse BBP-cijfers is hier nog niet verwerkt.

^b Door afronding tellen cijfers mogelijk niet op tot totaal.

Bron: OESO, Economic Outlook, no 79, juni 2006. + eigen berekeningen.

Figuur 1.1 Arbeidsproductiviteit per gewerkt uur in de Verenigde Staten en het eurogebied



Bron: OESO, Productivity Database, september 2006.⁴

³ Dit is in navolging van de OESO. Aaronson e.a. (2006) en de daarin aangehaalde Amerikaanse instituten gaan echter wel uit van een verdere trendmatige daling in de participatiegraad.

⁴ Zie http://www.oecd.org/topicstatsportal/0,2647,en_2825_30453906_1_1_1_1_1_1_1,00.html

waren de verschillen in productiviteitsstijging groot (Gomez-Salvador e.a. , 2006).

Het verschil in arbeidsproductiviteit per gewerkt uur tussen het eurogebied en de Verenigde Staten is hierdoor opgelopen. In 2005 was de arbeidsproductiviteit in het eurogebied 13% lager dan in de Verenigde Staten (figuur 1.1). Deze achterstand zou vermoedelijk groter zijn als gecorrigeerd zou worden voor de lagere arbeidsparticipatie in het eurogebied (OESO, 2005; Bourlès en Cette, 2005).⁵

De schatting van de Amerikaanse potentiële groei is gebaseerd op de in afgelopen juli herziene BBP-cijfers tot en met 2005. Toen werd de BBP-volume-groei in 2003-2005 neerwaarts herzien met 0,3%-punt per jaar; dit had een neerwaarts effect op de schattingen van de potentiële groei van de afgelopen jaren en voor de periode 2008-2011.⁶

In afgelopen oktober maakte het *Bureau of Labor Statistics* bekend dat het begin volgend jaar vermoedelijk de werkgelegenheids-groei in 2004-2006 met circa 0,2%-punt per jaar opwaarts zal herzien (BLS, 2006). Dit betekent een lagere arbeidsproductiviteitsstijging in de afgelopen jaren en dat zal vermoedelijk leiden tot een verdere neerwaartse aanpassing van de potentiële-groei-schattingen; in de hierboven gegeven schatting voor 2008-2011 is hier nog geen rekening mee gehouden.

Recentelijk is in de Verenigde Staten de arbeidsproductiviteitsstijging sterk afgenomen en in het eurogebied fors toegenomen (figuur 1.2). Dit heeft direct geleid tot speculatie over veranderingen in de trendmatige groei.⁷ Speculeren hierover is makkelijk, maar het direct ('*real time*') en robuust op statistische gronden splitsen van de feitelijke verandering in een conjuncturele component en een structurele component is vrijwel onmogelijk.⁸

⁵ De sector Internationale Economie van het CPB zal in 2007 nader onderzoek doen naar het effect van de werkgelegenheidsgraad op het productiviteitsniveau.

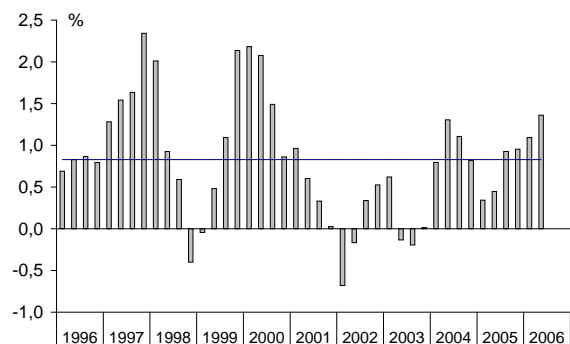
⁶ De OESO verlaagde zijn schatting voor de potentiële groei in de jaren 2006-2008 van 3,1% tot 2,8% per jaar (OECD, 2006b en 2006c). Ook de Federal Reserve (2006) en de CBO (2006) hebben naar aanleiding van de neerwaartse bijstelling van de BBP-cijfers hun potentiële-groei-schattingen neerwaarts herzien.

⁷ Zie voor eurogebied bijvoorbeeld Financial Times, Eurozone 'reaping benefits of reform', 29 september 2006 en Financieele Dagblad, Bartelsman: Europa gaat zich verbazen over sterke groei productiviteit, 18 oktober 2006. Aan de andere kant concludeert ECB bankpresident Trichet (2006) dat het te vroeg is om te kunnen concluderen dat er sprake is van een versnelling in de structurele arbeidsproductiviteit. De Europese Commissie komt tot een positievere inschatting (zie box "Are we witnessing a structural improvement in labour productivity?" in Europese Commissie (2006).

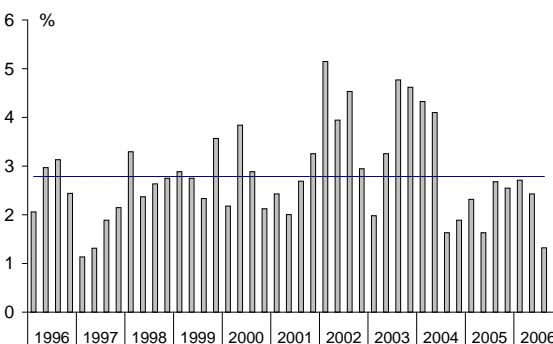
⁸ Kahn en Rich (2006) concluderen dat de trendmatige groei van de arbeidsproductiviteit niet is afgezwakt in de Verenigde Staten.

Figuur 1.2 Arbeidsproductiviteit^a in de Verenigde Staten en het eurogebied

Eurogebied, totale economie, per werknemer



Verenigde Staten, niet-agrarische bedrijven, per uur



^a Mutaties t.o.v. hetzelfde kwartaal in voorgaand jaar.

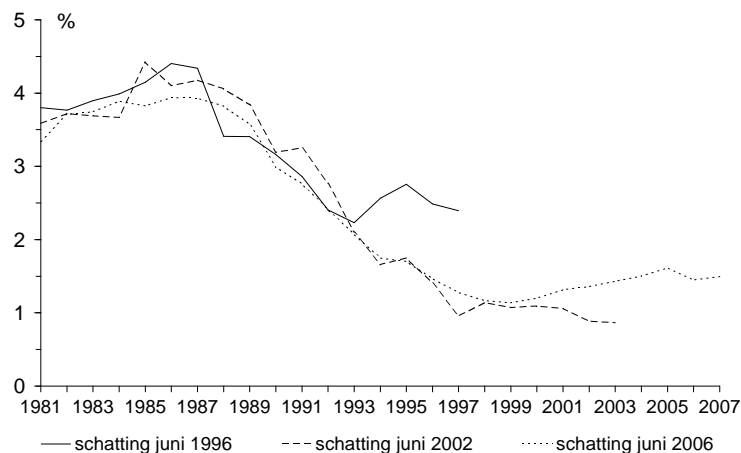
Bron: Bureau of Labor Statistics and Eurostat.

De Japanse potentiële groei

Het schatten van de Japanse potentiële groei is in het verleden extreem moeilijk gebleken. Het langdurig aanhouden van de economische misère heeft tot extreem grote neerwaartse aanpassingen geleid (zie figuur). In 1996 werd de potentiële groei in 1997 geschat op 2,4%; in 2002 was deze schatting met 1,4%-punt neerwaarts herzien tot 1,0%. De recente opgaande conjunctuur heeft daarentegen tot enige opwaartse herzieningen geleid: in 2002 werd de potentiële groei in 2003 geschat op 0,9%; in 2006 was deze schatting met 0,5%-punt opwaarts herzien tot 1,4%.

Voor de Economische Verkenning 2008-2011 is de OESO schatting van 1,5% per jaar toegepast. Het IMF heeft een wat hogere schatting van 1¼ à 2% per jaar en concludeert dat door de doorgevoerde structurele hervormingen de potentiële groei is opgelopen van 1% in 2001 tot 1,6% in 2006 (IMF, 2006a en 2006b). De daling in de arbeidsgeschiedte bevolking – begonnen in 2000 – duurt voort en zal versnellen. Daarmee zal de potentiële groei worden gedempt in de periode 2008-2011.

OESO-schattingen van Japanse potentiële economische groei



Literatuur

Aaronson, S., B. Fallick, A. Figura, J.F. Pingle en W.L. Wascher, 2006, The Recent Decline in the Labor Force Participation Rate and Its Implications for Potential Labor Supply, Brookings Paper on Economic Activity, vol. 1.

Beffy, P., P. Ollivaud, P. Richardson en F. Sédillot, 2006, New OECD methods for supply-side and medium-term assessments: a capital service approach, OECD Economics Department working paper 482, www.oecd.org/eco/wp .

Bourlès, R. en G. Cette, 2005, A comparison of structural levels of productivity in the major industrialised countries, *OECD Economic Studies* No. 41, 2005/2.

Bureau of Labor Statistics, 2006, CES Preliminary Benchmark Announcement, <http://stats.bls.gov/ces/cesprelbnk.htm> .

CBO, 2006, The Budget and Economic Outlook: An Update, augustus, [ww.cbo.gov](http://www.cbo.gov) .

Conway, P. D. de Rosa, G. Nicoletti en F. Steiner, 2006, Regulation, Competition and Productivity Convergence, OECD Economics Department working paper 509, www.oecd.org/eco/wp .

CPB, 2006a, Economische Verkenning 2008-2011, CPB Document 129.

CPB, 2006b, Het groeipotentieel van de Nederlandse economie tot 2011, CPB Document 117.

Don, F.J.H., 2001, Het Nederlandse groeipotentieel op middellange termijn, CPB Document 1.

European Commission, 2006, Quarterly Report on the Euro Area, IV/2006, Directorate General for Economic and Financial Affairs, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/quarterly_report_on_the_euro_area_en.htm

Federal Reserve, 2006, Minutes of Federal Open Market Committee of September 20, <http://www.federalreserve.gov/fomc/minutes/20060920.htm> .

Gomez-Salvador, R., A. Musso, M. Stocker en J. Turunen, 2006, Labour productivity developments in the euro area, ECB Occasional Paper 53, www.ecb.eu .

Giorno, C., P. Richardson, D. Roseveare and P. van den Noord, 1995, Estimating potential output, output gaps and structural budget balances, OECD Economics Department working paper 152, www.oecd.org/eco/wp .

IMF, 2006a, *World Economic Outlook*, september.

IMF, 2006b, Selected Issues: Japan, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2006/cr06276.pdf> .

Kahn, J.A. en R.W. Rich, 2006, Tracking Productivity in Real Time, Federal Reserve Bank of New York, Current Issues in Economics and Finance, vol. 12, no. 8, November, http://www.newyorkfed.org/research/current_issues/ci12-8.html .

OECD, 2005, *Economic Policy Reforms: Going for Growth*, Structural Policy Indicators and Priorities in OECD countries, http://www.oecd.org/document/4/0,2340,en_2649_33733_34429380_1_1_1_1,00.html

OECD, 2006a, *Economic Outlook*, No. 79, juni.

OECD, 2006b, *Economic Outlook*, No. 80, december.

OECD, 2006c, Compendium of productivity indicators, October, http://www.oecd.org/document/5/0,2340,en_2649_201185_35954629_1_1_1_1,00.html .

Suyker, W., 2002, De aanbodzijde in de Verenigde Staten en de Europese Unie, 2004-2007, CPB Memorandum 59.

Trichet, J., 2006, Press conference of 7 December, <http://www.ecb.eu/press/pressconf/2006/html/is061207.en.html> .

Welzenis, G. en A. Den Ouden, 2002, Aanbodzijde economie Verenigde Staten en EU, 1970-2006, CPB Memorandum 5.